ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԼՐԱԳԻՐ

ԿԱՊԱՐԱՏԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Բանիանգրպնան տպագրութիւնը ընդունված է ամէն շաբաթ օր, և տպիչն գինն է վճարված Պետրոս Լուսիկ Նազիկեանց գրատան մէջ, իսկ ուրիշ տեղերով պատուիրելով՝ ուղարկելոյ համար։

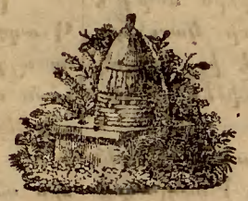

Լրագիրը շաբաթը մէյ անգամ լուսնագրական ամէն շաբաթ օր, և տպիչն գինն է վճարված նոյն ընդ ամէն ուղարկելով ուրիշ տեղերը։

ԱՌԱՋԻՆ

Ով որ ուզենայ վաճառականութեան համար ուրիշ գործի վերաբերեալ յայտարարութիւն տալ լրագրիս մէջ, անոնց 4 տողի համար կը վճարէ 1 կոպէկ արծաթ։

ՏԱՐԻ

ՀՈՒՄԱՐ 30 ՅՈՒԼԻՍԻ 26 1858 ՈՒՄԻ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ։

Կովկասեան ճանապարհներ պահող ընդհանուր։

Պ. Ներսեսով Լեյտենանտ Ստրոկինովին խոհական շրջանկատ և հեռատես կարգադրութեամբն այս կողմի զբօսանքի փոխանակ հանգստանալոյ անդադար պատերազմել ենք լեռնականաց հետ, այս տարի ձմեռ ժամանակը ամենին չեն հանդուրժել, այլ ընդ հակառակն ճանապարհները են բաց արել, անտառներ են կտրտել, ձորերը ու գետերը են առել Չաչանների ձեռնեները, շատ անկոխ տեղերը ոտք են դրել և շատ մեծամեծ դժուարութեանց յաղթել են ուրը ձեռնեները. արիւն վերածելով և ամենայն նեղութեանց համբերելով՝ վերջինը այս յուլիս ամսոյ ին Շամիլի ղեկած Նայբներուն և նոցա բազմաթիւ լեռնային հաւաքած զօրաց հետ կռիւ բաց անելով՝ մին ահաւոր տեղամ յաղթութիւն են արել մանելով շատ դժուար անցանելի ճանապարհով Շուբուտուլեան հատարակու թեան մէջ։ Ջարդել են Շամիլի Նայբներուն. և տեղական հատարակու թիւնքն այս անակնկալելի համարձակ և քաջ գործքն տեսանելով խաղաղութեամբ ընդունել են մեր զօրացը, և իրանց գլխները հաւատացել են հզօրաձեռն պաշտպանութեան Ռուսաստանի։ Ըստ մանրն Տեղակալն Կովկասեան Նոյեմբ Բարեհաճեցաւ հրամայել՝ Կովկասեան Լեռնային զնդի Ջեմլեռանդ երեսփոխանութեան վրիսկան քաղաքացիութեանց Պ. Ներսեսով Լեյտենանտ Ստրոկինովին և ամենայն զինուորաց՝ որք գործակից են եղած այն գեղեցիկ ազգանուանդ գործքուն։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ։

Յատուկ ծովի վերայ եղած «Կովկաս» Ֆրէգատ տակ շոգենաւութեան և առևտրականութեան Ընկերութեան Ստատուտից Ա վճռովիկ 1 օրօսկին շինեց կանոնադրութիւն, զոր ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍԵՐՆ այս տարի ապրիլի 15ին ազնուագրուց իւր Բարձրագոյն անմեղութեանն և հաստատութեանն, և նոյն ամսոյ 19 ին առաջարկեցաւ անօրինող Սինոդոսին։

Ըստ այսմիկ յիշեալ Ընկերութեան կարգադրողն և ակցիոնները (հանգանակատէրք) այլ շոգենաւական Ընկերութեան «Մերկուրիոս» «Ֆելմայէ անուանեալ» ի համեմատական ժողովի իւրեանց՝ որ եղև անցեալ ապրիլի 2 ին, ստհմանեցին զայս երկու Ընկերութիւնքս միաւորին ի մի մարմին,

Ա. յայմ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍԵՐՆ համաձայն կարգադրութեան Կովկասեան Ժողովին (կոմիտետ) Բարձրագոյն բարեհաճեցաւ հրամայել «Մերկուրիոս» Ընկերութենն 1849 թուին կարգեալ վասն ժամանակաւոր շոգենաւութեան, Ալգայէ, Օկէ, Կամի և նոցա վաճառքերի վերայ դնալոյ Կասպից ծովի վերայ եղած «Կովկաս» «Ֆելմայէ անուանեալ շոգենաւութեան և առևտրականութեան Ընկերութեան հետ։ Որոյ կանոնադրութիւնն հաստատուեց այս 1858 տարւոյ ապրիլի 15 ին։

Ի միասին ընդ այսմ ՄԵՐՁՄԱՓԱՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԸ. բարեհաճեցաւ ակնարկել և հաստատել «Կովկաս և Մերկուրիոս» միացեալ ընկերութեանց կանոնադրութեան նախագիծն, որ հրատարակեալ է Սենատ. Ակտամ. 48 տամ։

Յուլիսի 2, ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍԵՐՆ Մեծ Իշխանուհի Օլգայ Նիկոլայեւնային և Վլադիմիրովգրատ Ժառանգ Վլադիսլաւլեւի հետ վերադարձաւ ի Ձմեռնայարհորդութենէն Պանկա Պետերբուրգ ցանկալի առողջութեամբ հինգշաբթի օրը յուլիսի 29 ին առաւօտու վեցերորդ ժամու կէսին, և ինն երորդ ժամու երեք քառորդին ըստ հա-

Հեղաւ նոցա հետ գնալ ի Պետերբուրգ երկաթի ճանապարհովը։

ԸՏՏԱԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ, յունիսի 16։ (Լօռ)։ Ի փաթթի գրեն այս յետադայ լուրս. ժամոհ են շատ, որ Ֆրանսիայի սրծիւը երեսացել է Վաշինգտան ալիևբրամին, և ասում են, Ասալին ունի իւր սրծիւը, որ յանկարծ մռիկ և սալի երկու կողմերին, և ունի բնաւորը սուր կատաղ։ Յանկամբ, որ Ասալիական սրծիւն վայելէ իւր երկրիսյոնեի տեսութեան չնորհքը, որ պատմութեանը մի ամիկ տայ։

— Ի Լօռն ասիալ է ամ Յոդուած ,, Բևլին Յևլի ,, գործոյ մասին։ Ուհա նորա բաղուածն։ Ընդդիմական լրատոզ նաւասկների բանի մէջ խառնելը իրը և վերին վարչութեան իշխանական յոյսոնու թիւնքն հատցրին այդ գործը Լեթոյս կան հարցման, որ անպատճառ ծանր ծանր բացատրութիւնք լսա կը ձգեն Վաշինգտոնի և Ընդդիմոյ մէջ։ Վաշինգտոն չի թողնիլ, որ նրան հանդչեն ի սրտի առաջին մեղադրեն օրինոց և գաշնադրութեանց կատարելու մասին։ Նա պէտք է կամ ձեռ վերառնի իւր ընտանոզ նաւասկների տանքն հանդչեցնելու, կամ սրդարացնի գործոյ։ Նա պէտք է ապացուցանի, որ գործ չէ վերահաղորդել, որ խոսիանութած էր նորա դաշնակցութեանց երկրներուն, իւր կորզուսերը վերադնել ազատ մրջանկներ, և որ Լիզրիթ չէ առնում ու ծախում, պատմառելով (Մնդոյ անկոյ, որ ինքնագլուխ գաղթականներ և Ճանապարհ ձգում։ Ի որդ Վաշինգտոնին հղում էր, և Վաշինգտոն ասկոյ ինչ էր, և որ ան ծածկում տեսութիւն Լիզրիթ, ապա պէտք է վերջացնել նրան։ Նա որ ասլամենտի ամենայն բարձրաձայնութիւնքը ոչնչ հմար չունին, ապա Վաշինգտոն պէտք է բռնակալ չութիւն անում։ Ամէն ինչ ուշ երեսնամբ, որ Վաշինգտոնի կորզը հանդիսիրդ և մարդկութեան ամենայն պահանջութեանց հետ։ Ընդդիմոյն 12 տարի է, որ բանակցում է այդ կորզը և նորա համար կարիք է շատ փիչ երաշխաւորութիւն։ Պահանջական գաղթերն պրա Ի որդ Վաշինգտոնի ներկայացոյց վերին պրամենտին լսելին հատուցում են այդ բանի մէջ։ Նա ,, Բևլին Յևլի ,, գրկած եր Վերմանտին վերի ամենայն ըրածները, որ ազատ հղանքն ունենան ինքնագլուխ գաղթականներ ընդունելու։ Ուրեմն ինչ ասել կ՚ուզէ Ընդդիմոյ ամենայն գրգռութիւնքն Ֆրանսիոյ դէմ։

— Ասեն, թէ Սուլթանն մտադրել է այս ամառուայ մէջ Հանապարհորդութիւն անել, բայց ոչնչ յայտնի չէ, թէ ուր պիտի գնայ։ Ասրը պատրաստութիւնքն տեսնվում են, բայց մի ամենամեծ գաղանի խորհուրդ սրան է Վերնամեն։

— Ազգասիրան լուրերուն նկատմամբ են Ռուսիոյ վիճակը շատ աղօտատիպ գծերով։ Թէ Յոյնք և թէ Տանկիք ոտնակ զայրացած են։ Յետինքս ամենայն տեղ ժողովում են գինը ձեռներին, իսկ քրիստոնեայք չունեն կարողութիւն փախչելոյ դէմ ի Ասորիոյ տիրանելն՝ պատրաստվում են յոտնհատութեամբ դէմ կենալ։ Սպասում են արիւնահեղ ընդհարմանց, (կռիւներ)։

Յունիսի 18 ին Պալհեան կազէթայում գրում են Փարիզի մէջ տարածուած լսի մասին, որպէս թէ Ռուսաց Գ. Նեղոլ Տալլերանն, որ այժմ Լրիւ ոսկեայ յանձնարարութեամբ ուղղած անուէրպիհեան ամրոցներին մէկ անձ և իւր կոմսին առ պատշաճական խորհրդներ։

Վարիզում համբաւ տարածուեց ազգայոյն Լապօլէոնի շատով պատահելու մասին։ Ուաջ Վերեմիևիի աշխատակից հասար էին խօսում, այժմ հաստատում են, թէ պատկի ամուսնութեան խօսակցութիւնն սկսել են Արդինիոյ Թագաւորի մեծ ազգական հետ, և թէ մօտերումս կվերջանան։

Յունիսի 1. (Ղ. ա)։ Հռոպրական գծով Արաբելիցը լուրեր ստացան ի Կոստանդնուպօլսոյ յունիսի 7ին։ Տաճկաց մոլեկրօնութիւնն բոլոր քրիստոնեայ բնակչացը դնից զարհնացրուց։ Պատառների մէջ Թագաւորական իշխանութիւնն սակրում են կատածել, վախենալ մեծամեծ հետևանքներից։ Ոսմանեան դուռն էլ կարծում էին չունի գրծոց ընթացքը կատարելու։ Պ. Պրօկնէն տալիս է Կրանի կրօնական խորհրդը և հաւանացնում է, թէ բազմութիւն զօրաց առաքելութիւնն Կրիտարիեան դատառնութեան մեծ ազդու ութիւն կունենայ դաշնադրական խօսակցութեանց ընթացքի վերայ։ Նոյն իսկ գրամական վիճակին Տաճկաստանի չսիւսանց արտացոլէ է։ Ամսից եկած լուրերը դեռ անյայտ են։ Յայտնի է, որ քրիստոնեայք Սալոնիկի վերակացուից յայտարարութիւնն լեսոյ, և Վելի փաշային հրաժարեցնելուց լեսոյ չհամարցան ցրուել և դէնքնկեց լինել։ Աւրա պատճառն էլաւ այն, որ նոքա խոստան Տաճկաց զատաճանական միաքին, որ իրանց առհաստակ սխալ կարծին։ Հասան – փաշային այս մասին խնդրագիր տուեց ի Կոստանդնուպօլիս, և յամենայնի մեղադրեց Վելի փաշային։ Թէև որ վերջին լուրն հաստատուի, յոյնժամ Դերզայացոց աերութիւնն ի հարկէ ցոյց կրան Տաճկաստանին, թէ այժմ չեն թոյլ տալ նրան որ առանց պատժի այնպիսի ապստամբութիւնք անի, ինչպէս արաւ 1821 թուին։

Վարիզի մէջ տարածուեցաւ համբաւ, թէ Սալթանը մտադիր է անձամբ անձնին գնալ ի Ֆրանսիա, որ Լապօլէոն կայսեր հետ տեսութիւն առնէ, խորհրդակցելով արևելեան ամենայն հարցմանց մասին։

Ալիկօրնա Թագուհին, արքայորդին Լէոպօլդ և Ռնեզդոյ Թագաւորն տեսութիւն արին, Ալխամբրին ,, (նաև ին) որ՝ ինչպէս ասում են իր առաջին անունն կըսանայ ,, Վրիտ Լանեցնա ,, Թագուհին իր ցանկութիւնը յայտնեց, որ այդ նաւը միշտ անդրկիան նաւագրօշին վերաբերի։ Եւ ընկերութեան կառավարչքն պատասխան առին, թէ այն նաւի մէջ բաց ի անգղիական ուրիշ նաւագրօշ ամենևին չի լինիլ։

(Լօռ)։ Ամենայն լուրերն Ալենայի պաշտօնական հրամանագիր ստացան, որ ի խօսքն փոխուութեանց վերայ, որ կատարվում են Լուսատանի մէջ, բառականանան միայն անցքը պատմելով առանց բոլորովին դատապարտութիւն անելոյ, և մանաւանդ առանց որևիսկ և իցէ բան դատելու Ընատրիայ հետ։ Թուի թէ այդ բազմաութիւնքը էին ոչ յօգուտ Ընատրիական կառավարութեան։

Ներապօլեանիոյ ծայրագոյն դատարանն վճռեց, որ ,, Ալենան, (նաև) բռնիլը օրինաւոր է ելած, և այն ատեհանաւորացն՝ որք ձեռնել են այդ նաւը, կրեվուի պարգև։ Կոմս Ինուլայն Լոնդոն չի գնալ։ Թագաւորն հրաժարեցաւ պատուից և տուիճանից զրկեց մին գնդապետի, որովհետև նա իր զինուորացն պատժել էր գաղտնիք։

Ներապօլեանիոյ Թագաւորն օտարազգի իրողութեանց Ասիկան Ուսուց Իշխան Պօրչակ վին շնորհեց արքունի ֆերզինանդի նշանը, իսկ ընկերն նոցա պարոն Տօրտոցին արջոյն Լանուարսի 1 աստիճանի նշանը։

Թագաւորն Յունաց գնում է Կիսինգէն, ուր ինչպէս ասում են ամենից առաջ պիտի վճռուի Յունաց գահաժառանգութեան հարցումն։

Լոնդոն յունիսի 29։ Այս տեղ պաշտօնական լուր ստացան, թէ Ալբերիոյ Ընդդեմ քաղաքի մէջ յունիսի 1։ են մահմետականները ապստամբեցին ֆրանցուզների դէմ, Ալդ պատճառաւ վերջ կնստուին, 20 մարդ քրիստոնեայ, և երկու կնստուների էլ տները կողոպտեցին։ 26 քրիստոնեայք ազատուեցան ,, Նիկոլաս ,, նաւի մէջ։ Հնչեան զօրավար գտաւ ապետն այդ մահմետականաց դէմ 800 զօրք դուրս հանեց։

Յունիսի 6ին Ալիսաբէթ դրամ են։ Աեր դործքերը օր ըստ օրէ վատ թեամբ լամ չվում են։ Որովհետև ժողովուրդը Կատաի հաւատին հաշիւը տեսնում է, և ամենևին շնորհակալ չէ այն դրութեանն, որով Յունաց հոգևորականքն ցանկ ունային ի գործ դնել գնատատ պատճառաւ գործքերը երկար չեն կարող մնալ այնպիսի դրութեան մէջ։

Փարիզ. յունիսի 4։ Անհաւեր (ազդարար) լրագիրն իմաց է տալիս, թէ Վաղղեայն և Ընդդէայն երկաւտեք համաձայնութեամբ հնարք բանայրին, որ մեծաշուք բանակնոյ թեան տանեան Ընդդեմն մը ելած մարդատպատութեանց մասին։ Տաճկաստան նպատակասոյց լինելով այն զօրագլուխ կը ղրկի, որ յանցաւորացն ծրինաւոր կերպիւ պատժեն։

Թրեատ. յունիսի 3։ Կոստանդնուպօլսէն լուրեր ստացուեցան այս քաղաքում յունիսի 28ին։ Ալենան հիւանդ է։ Ընդդէոյ Ռուդիօն Պատկոյ հատուածը վաշտն Վանդէոյ կզգուշն դուրս դնաց։ Ընատրիայ ի կանէոյ յունիսի 25 են նոր նոր նեղութիւնք պատահեցան այնտեղ Տաճկերի մեղսնելու պատճառաւ։ Օրինակ քրիստոնեայքն ժողովեցան Թեսիսի մէջ պատահեցան անհանդստութիւնք։

Պաեկ. № 53, 54 և 55։

Մի քանի օր է, որ Թիֆլիզի մէջ բերմոյի համբաւ է տարածուել, թէ Պարսից Շահն գահաժառանգ մանուկ արքայորդին վախճանել է Թեհրանում։ Նա թէ Շահը մեծ տխրութիւն է դէպեցել և հրամայել է, որ համօրէն Պարսկաստանը չ ամիս սուգ պահէ արքայորդի ժառանգի մահուան մասին։ Նոյն դեռ դրուտ ապահաստատելի տեղեկութիւն չունինք։

ԲԱՆԱՍԻՐԱՑՆԵՐ
ԴԱՅԱԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հրատարակութիւն ե վերջ

8.) Ազեւորից հետ ի՞նչ լեզուով պիտի խօսին ե ապրէլ ի՞նչ լեզու պիտի սովորեցնեն։

Ո) Նորից պարտականութիւն է խօսել երեխայից հետ հայերենական լեզուով, բայց շատերը այս պարտքից յետ են ճնում խօսելով օտար ազգաց լեզուս, և այս պակասութիւնն մեր մէջն ուելի ևս տեսնում ենք, քան թէ ուրիշ ազգաց մէջ՝ և եթէ հարցանող լինի այս բանի համար, կը պատասխանեմ այսպէս. ինչ որ աչքով տեսել եմ և տեսնում եմ, ուսումնասիրել եմ, և լսում եմ որ նախ՝ Ա ընտանեաց Հայոց մէջ պահպանել, հաստատուած երկրորդ բնութիւն է դարձել, որ կամենակից զատակից հետ վերաբերին են խօսում, և շատ անգլի մէջ էլ միշտ Ա ցաց լեզուն են գործածում, եթէ կը ներուին, համարձակ կասեմ՝ որ հոգևորականք անդամ այն լեզուով են վարվում, բայց չը նշանակեց լինձանից, քան որում հաստատուն է ասածս, և այն պատճառաւ եմ հրատարակում, որ նոքա լրացուց հայերէնի լեզուն չանուանեն ինչպէս միւս ազգերը, և այս բանի հաստատութեան համար, ահա Պ օրհնիչք, որք Հայ են և հայերէն խօսել չգիտեն, Պ ւիսաբերեք ։ Աստուածաչիք, օժանդեսան աերութեան մէկ քանի քաղաքներում էլ հայերէն առնուն չգիտեն, ինչպէս աչք առնել եմ Թիֆլիզում, և՛ ի տարբ Հ ՀՀմիծին, ուր ևկել են ուխտ և վանահայրութիւն անելու։ Թիֆլիզի մէջ բնակուած Հայերը սկիզբը օտար լեզուով կը խօսին երեխայից հետ, բայց այժմ սկսել են մայրը հետը հայերէն խօսել ։ Սև ծովի և Կասպից ծովի բնակիչները խառն խօսին օտար լեզուն հայրենի լեզուի հետ։ Աստանդնուպոլսոյ Հայոց մեծ մասը առհասարակ լեզուի հետ խառը, որոյ հաստատութիւն են հայելէն տարած դրուածքը առհասարակ լեզուով, որ հնչանակէ նրանց հայրենի լեզու չգիտենալը։ Ուկ Պարսկաստանի, մեծ Հայաստանի այսինքն է Երեւան և Նախիջևան, Ա ստրախանի, Անի, Ղրիմ, Ղ ազարաղ, Հ ամախի, Ռաբա, Պ ութայ, Ղ ուրբանդ, Ղ ըզլար, Պ ոտա, Ա ստրախան, Եթէպետ բնակուած են զանազան օտար ազգաց մէջ բայց իւրեանց հայրենի լեզուն տուրբ են պահել, ինչպէս Ղիպչակք, Ազեակք, որ գրաբառ ազբ առ հասարակ խառնում են խօսակցութեան մէջ, իսկ Ղրաբառեան աշխարհը ժառանգութենով Հայոց լեզուն բերել հասցրել է մեզ, նոյնպէս և Թիֆլիզցիք որ եթէ առգանութեանը մոխկ չտանք, գրոց բառերը շատ են գործածում։

Առեմն հարկաւոր է և պէտք է սովորել նախ իւր հայրենի լեզուն, և գոյ գնել ամենայն աշխատանք և հնարք, որ կարօղանայ հասնել նրա կանոնաւոր, հաստատուն և հիմնաւոր գիտութեանը։ Խնդրեմ մեզք է Թողնել անհգատ թեան մէջ այն լեզուն, որով գրուած են աղատական արհեստները, որով Նայ, Յարեթ, Գաբրիել, Թոզոմ և Հայկ խօսել են, և Ղրամ իւր հրապարակաց մէջ՝ որ օտար ազգ եկին հրամայեց խօսել իւրեան լեզուս։ այն լեզուն՝ որի հանար մեր նախնիք տուրբ վարդապետներն Խոհակ, Մեսրոպ, Մովսէս, Ղազիկ, Սրբուն, Սամբիկ. որ մեկը համարեմ և գրեմ այս տեղ, արեան քրտինք թափեցին, պայծառացրին և լուսաւորեցին այն լեզուն՝ որ Հերետպակք գովել են և գովում են նրա հարստութիւնը, ճոխութիւնը, քաղցրութիւնը և զանազան նրա լուս յատկութիւնքը։ այն լեզուն՝ որով մեր նախնիքը գիշեր ու ցերեկ աշխատել գրել են զանազան ուսումնական, պատմաբանական և քարոզական գրբեանք, հասարակութեան լուսաւորութեան և յառաջադիմութեանն համար։ Պէտք է գործածել հայրենի լեզուն ամենայն խոտակցութեան և գործի մէջ։ Ծողոք անհոգութեան մէջ այնպիսի լեզուն է վերջին անկութիւն և աննշանութիւն մարդութիւն։ Աբրիա ամենայն ծնողք պարտական են սովորեցնել և սովորեցնել տալ առաջ իւր հայրենի լեզուն, իւր բնական լեզուն հիմնաւորի դիտենալ նրա բոլոր զօրութիւնը, գնդեցկութիւնը առատութիւնը և հարկաւորութիւնը, և ապա ուրիշ լեզուք։

Երեխանցը սորվեցնելու ժամանակը՝ պէտք է նրանց սրտի մէջ տպաւորել չէ եթէ մենակ երախանք ճանաչելը, ընկերի համար արտացոլ լինելը և սիրել նրան և բարեբարութիւն անելը, այլ և միւս առաքինութիւնք էլ, քան որում մանաւանդ տղայն որ պիտի մէկ ժամանակ անդամ լինի հասարակութեան, որ պիտի լինի մէկ ժամանակ ղեկուար, դատաւոր, ամուսին, հայր և մանրի զանազան կապակցութեանց մէջ, եթէ իւր սեպհական և եթէ հասարակութեան գործերի համար, յորոց կախում ունի հասարակութեան և իւր ընտանեաց բարի վիճակը՝ լինի ճշմարտասէր, հաստատուն խոսքի և գործի մէջ, վճռական, անբեկելի, անշահասէր, ազնիւ սիրտ, ազնիւ հոգի և այլն։ Այսպիսի առաքինութիւնք որ չեն մանրի ուսումնական աշխատի մէջ, նշանակած ժամանակ չունին։ Խելք ճնողքը կամ վարժապետները կը շատանակեն բարոյական դաստիարակութիւնը միշտ և ամէն տեղ, այսինքն տանը, զբօսանոց, գործի հանդիստութեան, խաղալու և ուրախութեան ժամանակը։ միայն գանել յարմար ժամանակ սորվեցնելու, և մատղաշ միտքը բացատրել ընդունելու համաստութեան և առաքինութեան վերաբերեալը։

Խոհաստութիւն, առաքինութիւն . . . բայց ի՞նչ են նրանք, եթէ չեն հաստատուած կրօնքի հիմանց վրայ, եթէ կրօնքը առաջնորդել նրանց։ Կրօնքը լուսաւորելով մեր ամէն գործքը, ցանկութիւնը և միտքը, փոխակերպելով, նորոգելով ներքին մարդուն, բարձրացնելով նրան քան զամէն ապակ տեսակ արատաճներք, բաց անելով նրա առաջը երկնքի դռները, քաղցրացնում է, զովացնում է և լուացնում է այն ծարաւ մատաղ սրբոյն, մնում է նրա հոգւոյ մէջ, մարմի մէջ, և սրբոյ մէջ այն սրբազան երկիւղը, որ է սկիզբն իմաստութեան, հիմն և հաստատութիւն ամենայն առաքինութեան, և կը ծնին ջերմեռանդութիւն և ոչ առ Աստուած և առ ընկերն սրտկական հնազանդութիւն, երախտագիտութիւն և ամենամարդոյ հաւատ առ Աբարչն աշխարհի։

Ծողովրդեան երջանկութեան օրերը՝ ի միասին

կրօնքի հետ։ Ընհատուածութիւնը, մոլութիւնը, և ամբաշտութիւնը միշտ ունեցել են իրանց հետ անսահմանելի թշուառութիւնք, և շատ անգամ վեր են գցել հնոյ թագաւորութիւնք, երբ որ չէ հիմնուած եղած իմաստութեան և առաքինութեան հիմանց վրայ։ Ինչ տեղ հատուածի ձայնին տալիք չեն լսի, այլ երեսանց կը պաշտեն միամիտ մարդկերանց խաբելու համար, և իրանց վատթար և անսանձ կարծրերը ու խմաստակութիւնը ապահանում են մարդին, և լրբութենով հակառակում են կրօնքին և հատուածին, այն տեղ Աստուծոյ մուտն ծանրանում է և շարժում է երկնքում որոտումներ մեղաւորներին ատակելու համար։ Ա՛հ ծնողք և ուսուցիչք ձեր պարտաւոր պարտականութիւնը, ձեր սրբազան պարտքն է սովորեցնել ձեր զաւակներին, ձեր աշակերտներին իրանց հայրենի լեզուն, կրօնքը, հաստատել, տարածել նրանց սրտի մէջ Աստուծոյ երկիւղը, հիմնելով նրանց սրտի մէջ Աստուծոյ հանճարեան տաճար, որի մէջ բնակելով Աստուած լինին նրա առաքինի, ուղղասէր, մարգասէր, ընկերասէր, և հին դիտող ելջանկութեան հաստատութեան։

Անցեալին տես լրագրիս 19. 21. 22. 23. 24. 27 և 28 համարներումն։

Ա. Վ. Ամբրոսեանց։

Հետևեալն

ազգային ժառանգավորական լեզուի մէջ։ ։

Պարզ կհարցնէք, ի՞նչ հարկաւոր էր Հայոց միաս-նագրութեան վրայ խօսելով Յունացը հնար խառնել, երբ լեզուի մէկ կողմ ասելս համար է, որ հեղինակը Յունաց լեզուն էլ գիտէ, ոչ, ոչ. ինքն հեղինակը բարեհաճում է ես խնդիրը վճռել 3. կէտում։ ։ Ինչ որ մեզ վերաբե-րեալ խօսելով Յունաց լեզուի ժառանգաւորութեան վերայ ասացինք մեծ առաջնորդ լինի մեր բարեմիտ, խոհական ընթերցողներին։ ։ Հայոց լեզուի վրայ խօսելով՝ կռահ-նում է հեղինակը գուսանական լեզուները ոչնչացնի, իսկ Յունաց լեզուի վրայ խօսելով ասում է, թէ Յունաց լեզուն Յունաց ժառանգաւորութիւնը, իբր թէ ժամանակը միևնոյն Յունասանն Աղեքսանդր Մակեդոնացոյ ձեռքով զանազան գաւառներում ուրիշ ուրիշ եղել։ Այս էդպես է, եւ ինչ էր հարկաւոր Յունաց ժառան-գաւորութիւնը նրա լաւ ժամանակը բերել երբեւ օրինակ՝ թէ ինչպես հարկաւոր է Հայոց աշխարհաբար լեզուն մշակել։ Կարելի է հեղինակը, կռահում եմ մեղ օրինակ ասց Յունաց ժառանգաւորութիւնը Յունական ժառան-գաւորութեան վատ ժամանակը, այսինքն Ալեքսանդր Մա-կեդոնացոյ սկսած երբ որ Յունաց բարբառների հան-դէսը, ինչպէս հաստատուում է հեղինակը անհետանում է հռոմա-ական ընդհանուր ազգային ժառանգաւորական լեզուի մէջ։ Օգտակար կլինէր եթէ հեղինակը լաւ օրինակը թողած՝ վատ օրինակ առաջարկի մեզ հետևելու համար։ Հեղինակը 29. 30 էջում նախատում է Տաճկաստանի ժառանգաւորիչներին, որ նրանք զանազան պակասութիւններ են գտնում Հայաստանի ու Ռուսաստանի մէջ բըռնակած Հայերի բարբառներում ։ ։ Մենք ընդդէմ չենք Տաճկաստանի Հայոց բարբառին, եթէ դա յարմար գոր-ծիք է երևում հայ հեղինակի ձեռքում Տաճկաստանի մէջ։ Թող նա մշակէ և կիրկիայնէ այդ բարբառը։ ։ Բա-յց ինչ վնաս կայ, մի ծաղկի տեղ, երկու ծաղիկ ու-նենալ ազգի մէջ. և մի՞թէ այժան էր ազգասէր մոր-դան ցանկանալ, որ եթէ մի տեսակ ծաղիկ գոյանում էր Տաճկաստանի Հայերի մէջ, չգոյանայր մի այլ տե-սակ ծաղիկ Ռուսաստանի Հայերի մէջ։ ։ Տեսնում էք այժմ հեղինակը խոստովանելում է, որ լաւ կլինէր, եթէ երկու ծաղիկ ծաղկէին մեր ժողովրդական ժառանգաւոր-քնում, այսինքն ուրիշ խօսքերով խօսելով՝ երկու գա-ւառական լեզու լինէին Տաճկաստանի ու Պարսկաստանի աշխարհաբար լեզուն։ Ընդ առում էստեղ՝ Հայաստանի ու Ռուսաստանի Հայերի լեզուն, պատճառ որ նոա հեր-քում է էս լեզուները, թէպետ 35 էջում ինքն իրան հա-կառակելով՝ հրատարակում է էնպիսի կարծիք որ մենք ձեռնարկ ենք համարում, բայց հակառակ վերևում պա-տճառ Պարսկաստանցին ասած խօսքերին ասելով ։ ։ Իբր լե-զու ստեղծանել ոչ մի հեղինակ կարող չէ ։ ։ Թէ լաւ կլինէր, եթէ երկու ծաղիկ ծաղկէին, ապա եղ ի՞նչ է պատճառ, որ միայն երկու ծաղիկ է ազգում ոչ աւել, ոչ պակաս. մենք կարծում ենք, որ քանի տեսակ ծաղիկ լինի, կնքան լաւ է. Թող աղջամ ծաղկէ ու պատղ բե-րէն. ժամանակով կարելի է լաւ փունջ շինած. երկու ծաղկից էնպէս շքեղը չի դուս գայ։ Բա ամենեն հինգ չէ՞ որ երկու ծաղիկը ընդունել, մի՞ տեսերը տասի հատարել։ Այսպէս է, որ ազգասէր գուսանական լեզուները կան, մի ընդհանրական Հայոց աշխարհաբառ լեզու ունենք չունինք։ Թէպետ ասելու է, քան մեկ Պատարագ, Պատարագամը ասելու տեսակ, քան մեկ Լրևան։ Մեր վարպետները բոլոր գուսանական լեզուները գանհիմանալ համարում ։ Մեկ Տաճկաստանի լեզուն ընդունում է, ի՞նչ պատճառ կայ ասելս էս լեզուները չընդունել։

Մեր գերապատիւ վարդապետը իր ։ ։ Հայկական լեզուի խորհրդում ։ ։ վճռում է, թէ ինչպես պէտք է մը-շակած Հայոց աշխարհաբառ լեզուն, և ալբ են նորա պզբիւ-ները։ 14 էջի վրայ ասում է, որ բանասացները այն նո-րաշինու մասները որ համարում էր հարկաւոր, չէ առած իւ-րեանից միայն, այլ հանելով միշտ ազգի լեզուի ընդհա-նուր գանձարանից։ ։ Այս նկատողէք էս խօսքերին։ Էս խօսքերին հետևելով կարելի է ասած, որ Հայոց աշխար-հաբառ լեզուի ծաղկեցնելու պզբիւրը են ինքը հեղինակը (որովհետև ասում է չէ առած իւրեանից միայն) և ազ-գի լեզուի գանձարանը։ Բանի մը տող յետոյ, ասում է, թէ հեղինակը չի կարող իր գլխից առնուլ լեզուի նիւ-թը, այլ լեզուի շուրմարանից և անալօղներից։ Առաջ ասաց ազգի լեզուի գանձարանն ու հեղինակն են լեզուի ծաղկեցնելու պզբիւրը, այժմ ասում է, թէ հեղինակ չէ էս պզբիւրը, այլ միայն լեզուի շուրմարանը և անալօղ-ներն են էս պզբիւրը։ Էս գանձարանը ու շուրմարանը Հայոց հին լեզուն է, որն որ ծնացել է մայրենագրու-թեան մէջ, թէ մեր ժամանակվայ Հայերի լեզուն է՝ դժ-ուար է վճռել. պատճառ որ հեղինակը պարզ չի մեկ-նում իր միտքը միայն նրա գրուածներից տեսնում ենք, որ նա որ տեղ որ ուզում է՝ ասատ ձեռով վեր է առնում հին լեզուներն էլ, նոր լեզուներն էլ, իրանից էլ շատ բա-ներ էլ է մտցնում։ Արդ որ ոչ հին լեզուամբը կայ, ոչ նոր. Ընդեմ թէ էս վերջը իր գլխից հնարած բաներն է կոչում նա անալօղ ներից առնված քերականական ձևեր։

Այնքան խոչընդոտ ենք տալիս պատճառ Պարսկաստանցին ձեռ վեր առնել աշխարհաբառ լեզուի նորաշինու-թիւնը, կամ թէ թող պայ առաջ Հայաստան ձամբարը թափանէն անի, իմանայ ժողովրդի լեզուն, ինչպէս ո՛ր նա խոսում է գանազան գաւառներում. էն ժամանակը մենք յայտ անենք, նա ժողովրդին կսիրի, նրա լեզուի վրայ հնպէս արհամարհանքով չէ խոսի, չէ կոչի էդ լեզուն գռ-ուհիկ կան, չէ ասի թէ Գավեցոց լեզուի վրայ ներգործելի մանաւանդ Բայ լեզուն էջ 27. չէ ասի թէ Ախիվերեցիկ եղբարք պատարեցում են իլ, թէ Քիմցոց մէջ ան-սովոր բան է ո տատը թոռնի ու և վռ պատարել (տես Նազմավէպ օգոստոսը 1843 հոկտեմբերի 19 համար) են ժամանակ կիմանայ որ ժողովրդի լեզուն անմոռանալի, կենդանի յիշատակ է պատմութեան ու էլ չէ կամենայ էդ լեզուն ծռմռել, պարզ կիմասանին են Հնդարատա-թիւնը, որը որ նոա էսպան տարի գրելով կարդալով չէ լմնացել, թէ գրաւոր ու բանաւոր լեզուի պայմանքը այլ են, և ունին իւրեանց առանձին իրաւունքներ. միայն իմա-տակներին ու էն հեղինակների համար՝ որք տովս են մի-այն ուրիշ մարքերը ինչպէս ըլլի մեկ մեկու հետ կարկառել, են ժամանակ լաւ կհասկանայ իր յատուկ խօսքերը, որն որ կարդում ենք 35 էջում Պատմութիւնը ուրանալ, աշխարհի մէջ եղած խոտորութիւնքը և նոցա ծանր ծանր

հետանցնելը՝ որ միանգամ յառաջացել են և ներգործում են այժմ, ոչնչէ համարել, ջուրը ձգել, խելացի մարգու գործ չէ։

Մ. Գ.

ՏԻԳԼԵԿՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՑԻՆ ԵՐԳՈՑ։

Երկար ժամանակ չէ, յորմէ հետէ քանի մի ուսումնական հայ անձինք, ազգային հետաքրքրութեամբ պնդելիկ սիրտ մի վառած, ինչպէս մեծագործ պիտանի բժիշկ Պատուական Ա. Խաչատուրեան Տվիխանցի, երկասէր Պատուական Յակոբ Ա. Կոզլեան Յովհաննիսեանցին Երևանցի և Պատուական Ոչ աւելի պատուական ուշադրութեան արժանացեալ անձանց՝ հետաքրքիր ժողովրդոյ համար շատոնց անծանօթ բանասիրական հին և վիրջի գործոց երգեր ու տաղերն ժողոված լոյս են ընծայել, բանասիրական ուրախալի ընծայ մը եղեր հետաքրքրասիրաց համար։ Ասոնցմէ ոմանք ի Նոր Նախիջևան տպագրուած էին, ուրիշներ ալ ի Վենետիկ, ուրիշներ ալ ի Կ. Պոլիս։ Ասոնց տպագրութեան ուշադրութեան արժանացողներ ոչ միայն ազգիս մէջ, այլ և օտարներ ալ եղան։ Ի գնահատութիւն այս ուսումնական աշխատութեան՝ Ռուսիոյ հռչակաւոր Ակադեմիան Գիտութեանց Պետերբուրգի մէջ Ազգային Հայ Բանասիրութեան Ընկերութեան ընտրեց զանոնք իր անդամ, և Ռուսիոյ Գիտութեանց Ակադեմիան Մոսկուայի մէջ ալ իր թղթակից անդամ ընտրեց զանոնք։ Ասոնց ուրախալի ընծայ մը եղեր հետաքրքրասիրաց համար։ Ասոնցմէ ոմանք ի Նոր Նախիջևան տպագրուած էին, ուրիշներ ալ ի Վենետիկ, ուրիշներ ալ ի Կ. Պոլիս։ Ասոնց տպագրութեան ուշադրութեան արժանացողներ ոչ միայն ազգիս մէջ, այլ և օտարներ ալ եղան։ Ի գնահատութիւն այս ուսումնական աշխատութեան՝ Ռուսիոյ հռչակաւոր Ակադեմիան Գիտութեանց Պետերբուրգի մէջ Ազգային Հայ Բանասիրութեան Ընկերութեան ընտրեց զանոնք իր անդամ, և Ռուսիոյ Գիտութեանց Ակադեմիան Մոսկուայի մէջ ալ իր թղթակից անդամ ընտրեց զանոնք։

Այս վերջին տարի նախանձաւ կայծն ուրիշ ընտանեաց ևս եղեր հետաքրքրասիրաց համար։ Ասոնցմէ ոմանք ի Նոր Նախիջևան տպագրուած էին, ուրիշներ ալ ի Վենետիկ, ուրիշներ ալ ի Կ. Պոլիս։ Ասոնց տպագրութեան ուշադրութեան արժանացողներ ոչ միայն ազգիս մէջ, այլ և օտարներ ալ եղան։ Ի գնահատութիւն այս ուսումնական աշխատութեան՝ Ռուսիոյ հռչակաւոր Ակադեմիան Գիտութեանց Պետերբուրգի մէջ Ազգային Հայ Բանասիրութեան Ընկերութեան ընտրեց զանոնք իր անդամ, և Ռուսիոյ Գիտութեանց Ակադեմիան Մոսկուայի մէջ ալ իր թղթակից անդամ ընտրեց զանոնք։

Երկար ժամանակ չէ, յորմէ հետէ քանի մի ուսումնական հայ անձինք, ազգային հետաքրքրութեամբ պնդելիկ սիրտ մի վառած, ինչպէս մեծագործ պիտանի բժիշկ Պատուական Ա. Խաչատուրեան Տվիխանցի, երկասէր Պատուական Յակոբ Ա. Կոզլեան Յովհաննիսեանցին Երևանցի և Պատուական Ոչ աւելի պատուական ուշադրութեան արժանացողներ ոչ միայն ազգիս մէջ, այլ և օտարներ ալ եղան։ Ի գնահատութիւն այս ուսումնական աշխատութեան՝ Ռուսիոյ հռչակաւոր Ակադեմիան Գիտութեանց Պետերբուրգի մէջ Ազգային Հայ Բանասիրութեան Ընկերութեան ընտրեց զանոնք իր անդամ, և Ռուսիոյ Գիտութեանց Ակադեմիան Մոսկուայի մէջ ալ իր թղթակից անդամ ընտրեց զանոնք։

Մ. Օ.

1.

Մինչ մին ասէ՝ ինչ ջուկ ջուկ թազ,
Պիւլբիւլ հայ, այ գիւլբիւլ.
Ի երինք միջ ասէ հաց ու աղ,
Պիւլբիւլ հայ ևայլն

Որթեւնք մեր խաչին մատաղ
Վիւլլամ Հայլն.
Ընեմք սիրուն սիրուն խաղ
Վիւլլամ հայ այ գիւլլամ.
Վիւլլամ, գիւլլամ, գիւ՛լ չէշակ.

2.

Փառք քեզ Աստուած, որ ես օգ
Վիւլլամ . . . .
Մեր եղբարց հետ, հօր ու մոր
Վիւլլամ . . . .
Ալարդավառին հասինք նոր,
Վիւլլամ . . . .
Պիտի գնանք սուր ու ձոր,
Վիւլլամ և այլն ըստ վերջնոյն.

3.

Ման գալով ամէն լաւ տեղ,
Վառինք ծաղիկ մենք միշտ տեղ.
Փունջիը կապինք մեր միջ տեղ,
Ետաղ ասելով տանինք դէղ.
Վիւլլամ և այլն . . . .

4.

Վոնանք էն տեղ սուբխ տակ,
Կապինք ըսպիտակ լչակ,
Վիւլլամ հայ տունք տուք տուք,
Ձեզ մեծ, պտիկ լաւ միջնակ.
(Նոյն ըստ վերջնոյն.)

5.

Որին գայ նըշանածըն,
Պուրս գայ առաջ մեր միծըն
Ըսկ քաշուի էն էծըն,
Ալ եր չառնէ ծնծ, անէծըն.
(Նոյն ըստ վերջնոյն.)

6.

Աղջի՛կ ապ ջի՛կ Երիքնաղ,
Ալ եր կու ձիւռնդ, այծէ սաղ,
Մենք բիթաւնքս կանինք տաղ,
Որ քեզանաւ անինք հաղ.
(Նոյն ըստ վերջնոյն.)

7.

Ասենք խանենք մենք չափով,
Պար էլ դանք շարուած ծափով,
Ըսինք գ՛ուլամ հայ դափով,
Ձմեռնալեալ համ գաւիով.
(Նոյն ըստ վերջնոյն.)

8.

Ալ եր լինինք տարի վերայ,
Ասենք մեծ քարի վերայ,
Խօսինք մեր ձարի վերայ,
Ընէնծ տանք չարի վերայ.
(Նոյն ըստ վերջնոյն . . . .)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.

ԹԱՆԼԻ ՄԱՀԱՆԱԳԱՅ.

ՍՈՍԿՈՎ.

Ներսիսեան Թեմին կարճ և երկայն չարիքն, գլխաւոր Թեմի
Ծախան է վատին 110 մանեթ նպաստ.
Միջակ Թեմին փ. 95 մանեթ 2 տարի ժամանակ.
Յանձր Թեմին փ. 80 մանեթ 5 տարի ժամանակ.
Պատարագի Թեմին փ. 75 մանեթ 7 տարի ժամանակ.
Ուշաչի Թեմին փ. 160 մանեթ 20 և 22 տարի ժամանակ.

ՈՒԱՀՏ

Ծաղկեբաղին փ. 150 մանեթ.
Միջանին փ. 120 և 130 մանեթ.
Միջակի լաւն փ. 140 մանեթ.
Շատ լաւն փ. 155 մանեթ և 160 նպաստ.

ԻՄԵՐԻԹ

Վռեթայիսու միջ փ. 40, 42 և 45 մանեթիչ մինչև 50 մանեթին.

ԹԻՓԼԻՍ.

Ինկլիզի շաքարն փ. 10 մանեթ 80 և 90 կոպէկ.
Ուռուսաստանի շաքարն 1 և 2 սորտ փ. 11 մանեթ 50 կոպէկ.
Ղահուէն փ. 40 մանեթ.
Կկէկն փ. 16 մանեթ.
Նիշադիրն փ. 8 մանեթ.
Պողմասն փ. 7 մանեթ.
Ռօմն փ. 16 մանեթիչ մինչև 18 մանեթ.
Արաղիչն փ. 3 մանեթ 40 կոպէկ.
Մեր կողմի ալիւր { 1 կարգի 1—20. 2 կարգի 1—
Գարին 60 կոպէկ.
Խառն { 1 կարգի 25 կոպէկ. 2 կարգի 20 կոպէկ.

Ընդհատ 29 Համարի հանելուն էր՝ Ախ անգ.

Печатать позволяется

Тифлисъ. Іюля 26-го 1858 года. Цензоръ И. Кайтмазовъ.

Խմբագրիչ Աւետեան Յովհաննէս Մանրիեանց.

Ի Տպարանի Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի Հրատարակեալ ընդհանրապէս ՀԱՅՀՈՒԱՏԱՆԱՅՑ Ազգաց Գիտութեանց.

ԹԻՓԼԻՍ.